

Lassi Varis

KALA KOURASSA LUPA HYMYILLÄ

Miehisyyden visuaalinen representaatio Metsästys ja kalastus -lehdessä 1920- ja 1980-luvulla.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Tammikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Lassi Varis: Kala kourassa lupa hymyillä: Miehisyyden visuaalinen representaatio Metsästys ja kalastus -lehdessä 1920- ja 1980-luvulla.

Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Historian tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2021

Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisen miehen ja miehisyyden visuaalista esittämistä suhteessa luontoon. Tutkimuskysymyksenä on erityisesti se, miten miehen esittäminen on 1920- ja 1980-luvun välillä muuttunut. Tutkimus on toteutettu 1920- ja 1980-luvun Metsästys ja kalastus -lehden valokuvien ja kuvatekstien sisällönanalyyseinä ja vertailuna. Metsästys ja kalastus on vapaa-ajan metsästyksen ja kalastuksen harrastelehti. Aineistoa on analysoitu suomalaisen miehisyyden sekä miehen ja luonnon välisen suhteen teorian puitteissa

Tutkimusta varten aineistona toimineet valokuvat lajiteltiin alaryhmiin, joita vertailtiin kvantitatiivisesti keskenään. Tämän jälkeen alaryhmiä analysoitiin sisäisesti vertaamalla samojen alaryhmien kuvia ja näiden piirteitä eri vuosikymmeniltä. Otanta toteutettiin osittain arpomalla ja osittain tutkijan omaan harkintakykyyn perustuen.

Kvantitatiivinen vertailu todistaa, ettei eri alaryhmien, kuten saaliin esittelykuvien ja toiminnallisten saalistuskuvien, suhde lehden kuvastosta ole juuri muuttunut 20- ja 80-luvun välillä. Tästä voidaan päätellä, että metsästys- ja kalastusharrastukset ovat pysyneet sisällöllisesti melko muuttumattomina.

Alaryhmien sisäinen analyysi osoittaa, että erityisesti kalastavien ja metsästävien miesten hallitsevuus on vähentynyt valokuvissa huomattavasti. Miehet ovat paikoitellen siirtyneet pois valokuvia dominoivista positioista tehden tilaa luonnon ja saaliiden kuvaamiselle. Myös hallitsevuutta ilmentävät suuret saalismäärät ovat vähentyneet todella huomattavasti. Saaliskokojen pientyminen kertoo toisaalta myös entistä ympäristötietoisemmän miehisyyden kehittymisestä. Tätä tukee myös luonnon hoitotoiminnan kuvaamisen määrällinen lisääntyminen. Samalla miesten ilmeikkyys on kasvanut selkeästi 80-luvulle tultaessa ja tunteiden välittämisestä on tullut tarkoituksenmukaista. 80-luvulla kuvattu miehisuus on yleisesti paljon pehmeämpää kuin 20-luvulla.

Avainsanat: Miehisuus, Suomi, Luonto, Visuaalisuus, Metsästys, Kalastus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Miehisuus ja maskuliinisuus	4
2.1. Käsitteistä yleisesti	4
2.2. Perinteisen ja modernin miehen mallit	4
2.3. Miehisuus luonnossa	5
3. Valokuvat miehisyyden välittäjinä	8
3.1. Aineisto lukuina	8
3.2. Toiminnalliset kuvat	11
3.3. Saaliin esittely	15
3.4. Naiset ja lapset	18
3.5. Metsästys- ja kalastusporukat	19
3.6. Maisemakuvat ja luonnossa oleskelu	21
4. Johtopäätökset	23
Lähteet ja kirjallisuus	26
Liitteet	27

1. Johdanto

Perinteinen suomalainen mies. Tämä sanaparsi herättää varmasti monenlaisia mielikuvia, sillä miehen malleja on monia ja ne ovat jatkuvan muutoksen kohteena. Yhdelle tulee mieleen talvisodan veteraanit, toiselle tasa-arvoinen koti-isä. Itselläni mieleen nousee oma isoisä. Käsistään taitava kalastaja, joka ei liikaa äänihuuliaan käytä. Yhteistä näille kaikille on kuitenkin se, että heillä kullakin on oma erityislaatuinen suhteensa Suomen luontoon. Talvisodan sotamies suksii taitavasti hankikannon päällä painavat kantamukset selässään, koti-isä opettaa viikonloppuisin lapsilleen nuotion tekoa ja ekologista ajattelua luonnonsuojelualueen laavulla ja isoisäni laskee verkkoja tuulista keliä kirotessaan.

Vaikkei suomalainen miehisyyks olisikaan välttämättä aina luontoon sidottua, edellyttää luonnossa toimiminen usein paljon perinteisesti miehisiinä pidettyjä ominaisuuksia – toiminnallisuutta, rationaalisuutta ja fyysistä voimaa.¹ Luonto on pitkin Suomen historiaa ollut oiva ympäristö miehisyyden toteutumiseksi ja suomalaiset vastaavasti luontokansaa. Maskuliinisuuden ja miehisyyden muuttuvat mallit ovat kuitenkin muuttaneet sitä, millaisena toimijana suomalainen mies on luonnossamme haluttu nähdä ja esittää.

Tässä tutkimuksessa käsittelen miehisyyden visuaalisen representaation muutosta suomalaisessa harrastekalastajille ja -metsästäjille suunnatussa *Metsästäys ja kalastus* -lehdessä. Tutkin miehen luonnossa toimimisen ja esittämisen muutosta lehden valokuvissa vertailemalla vuosien 1920–1929 ja 1980–1989 julkaisujen kuvitusta keskenään. Tutkimuksen kohteena ovat siis pääasiallisesti vapaa-ajan kalastajat ja -metsästäjät. Tavoitteenani on kuitenkin tehdä myös sellaisia päätelmiä, jotka eivät ole ainoastaan metsästäys- ja kalastusharrastuksiin sidottuja, vaan ovat sovellettavissa laajemmin suomalaisiin eräharrastajiin. Tämä johtuu siitä, että eräharrastuksen ja miehisyyden välisestä suhteesta Suomen kontekstissa ei ole juurikaan tehty historiallista tutkimusta.

Tutkimuskysymykseni on siis ”Miten suomalaisen miehisyyden visuaalinen esittäminen suhteessa luontoon on muuttunut 20- ja 80-lukujen välillä”. Tätä pyrin tutkimaan pohtimalla muun muassa seuraavia asioita: Miten miehen positio suhteessa luontoon on muuttunut? Onko mies kuvissa

---

¹ Jokinen 2003, 8.

hallitseva osapuoli? Miten miehinen toiminta esitetään? Miten naiset esitetään suhteessa miehiin? Millaiset kuvat ovat merkittävimmässä roolissa? Esitetäänkö isyyttä?

Ajallisesti tutkimukseni kohdistuu 1920- ja 1980-lukuihin erityisesti niiden välillä tapahtuneen Suomen kaupungistumisen ja modernisaation vuoksi. Näiden vuosikymmenten väliin jäävän aikakauden kehityslinjat ovat aiheuttaneet voimakasta muutosta sekä suomalaisessa maskuliinisuudessa, että suomalaisten luontosuhteessa. Toinen, käytännöllisempi perustelu tälle aikarajaukselle on se, ettei ennen 1920-lukua ilmestyneissä erälehtien julkaisuissa ole valokuvia juuri lainkaan. Ajallinen raja näkyy voimakkaasti myös tutkimushypoteesissani. Oletan kaupungistumisesta seuranneen luonnosta vieraantumisen vaikuttaneen kuviin maisemallisuuden kasvuna. Uskon siis miesten osittain siirtyneen hallitsevista rooleista osaksi taustaa.

Lähteinä käytän *Metsästys ja kalastus* -lehden kuvitusta ja kuvatekstejä vuosilta 1920–1929 ja 1980–1989. Lehdessä panostettiin jo 20-luvulla valokuvien käyttöön, minkä vuoksi se oli luonteva valinta.² Lehdistä on poimittu kaikki sellaiset valokuvat, joissa esiintyy ihminen tai ihmisiä. Tämä on perusteltavissa sillä, että vaikka käsittelenkin nimenomaan miesten visuaalista esittämistä, määrittävät naiseuden ja miehisyyden käsitykset aina myös sukupuolten välisen vuorovaikutuksen kautta.³ Siksi naisten esittäminen tai esittämättömyys on tärkeä osa miehisyyttä ja naisia esittävät valokuvat keskeinen osa tätä tutkimusta. 20-luvun julkaisut olivat saatavilla digitaalisina aineistoina ja niistä on valittu kaikki valintakriteerit täyttävät valokuvat, yhteensä 318 kappaletta. 80-luvun julkaisujen laajuuden vuoksi jouduin tyytymään vain yhden numeron käsittelyyn jokaista vuotta kohden. Tein numeroiden otannan arpomalla. Tällä metodilla käsittelyyn valikoitui 80-luvulta 345 valokuvaa, jolloin tutkimuksen lähdeaineisto koostuu kaikkiaan 663 *Metsästys ja kalastus* -lehden ihmisiä sisältävästä valokuvasta.

Tutkimuksen metodina käytän sisällönanalyysia. Visuaalisten aineistojen tutkimuksessa sisällönanalyysi perustuu tiettyjen visuaalisten elementtien yleisyyden laskentaan selvästi määritellyn, valokuvista koostuvan otoksen sisällä. Tällä metodilla on mahdollista käsitellä suuria määriä dataa luotettavasti.⁴ Käytännössä toteutan sisällönanalyysin jakamalla lähdeaineiston alaryhmiin niiden sisällön mukaan ja vertailemalla ryhmiä keskenään niiden sisällön ja koon kautta. Tämän lisäksi käytän kerrostavaa näytteenottostrategiaa poimimalla yksittäisiä valokuvia tarkempaan käsittelyyn ja vertailuun.⁵ Toteutan osan otannasta arpomalla ja osan kuvista valitsen erikseen

---

² Karlsson 1996, 324–326, 384.

³ Markkola 2014, 13.

⁴ Rose 2012, 82, 87.

⁵ Rose 2012, 89.

käsittelyyn siksi, että ne edustavat hyvin alaryhmäänsä kokonaisuutena. Olen hyödyntänyt tutkimukseni metodologisena suuntaviivana Gillian Rosen *Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials* -teoksen ohjeita yleiseen visuaalisten materiaalien kanssa työskentelyyn.

Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ovat miehisuus ja maskuliinisuus. Miehisyydellä ja maskuliinisuudella tarkoitetaan yleiskielessä sellaisia ominaisuuksia, omaksuttuja rooleja ja käyttäytymismalleja, jotka liitetään yleensä miehen sukupuoleen. Näiden ominaisuuksien ymmärtäminen on tämän tutkimuksen kannalta tärkeää erityisesti siksi, että ne toimivat aineiston analyysin työkaluna. Miesten käytös on aina sidottu vallitseviin miehisyyden ja maskuliinisuuden käsityksiin, mikä näkyy myös miesten visuaalisessa esittämisessä. Hyödynnän termien määrittelyssä etupäässä Pirjo Markkolan, Ann-Catrin Östmanin ja Marko Lambergin teosta *Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia* sekä Mark Allisterin teosta *Eco-Man: New Perspectives on Masculinity and Nature*. Yhdessä muun tutkimuskirjallisuuden kanssa nämä teokset tarjoavat kattavan kuvan suomalaisesta miehisyydestä sekä luonnon ja miehisyyden välisestä suhteesta.

2. Miehisyyys ja maskuliinisuus

2.1. Käsitteistä yleisesti

Miehisyydestä ja maskuliinisuudesta puhuttaessa on muistettava, ettei ole olemassa yhtä, universaalia ja ajassa muuttuvaa miehisyyttä. Miehen malleja on ja on ollut aina useita. Ne ovat ajan myötä muuttuvia, katoavia ja yhdistyviä. Miestutkimuksessa puhutaankin usein erilaisista mieheyksistä, jotka sijoittuvat eri aikoihin ja konteksteihin näiden sisällä. Eri aikakausina on kuitenkin ollut erilaisia vallitsevia mieheksiä, joiden voidaan nähdä määrittäneen aikansa miehisyyden kuvia merkittävästi.⁶

Mieheyden ja maskuliinisuuden ihanteet muodostuvat aina vuorovaikutuksessa muiden kulttuuristen käsitysten kanssa.⁷ Tämän vuoksi suomalainen maskuliinisuus poikkeaa yleisestä länsimaalaisesta maskuliinisuudesta. Maskuliinisuuden ja miehisyyden kansainvälistä teoriaa lukiessa tulee muistaa, ettei Suomen ulkopuolella tuotettu tutkimus ole aina suoraan käyttökelpoinen suomalaista miehisyyttä koskevaan tutkimukseen. Hyödynnän tässä tutkimuksessa sekä kansainvälistä että kotimaista tutkimuskirjallisuutta maskuliinisuuden ja miehisyyden määrittelyssä. Olenkin pyrkinyt soveltamaan kansainvälistä maskuliinisuuden tutkimusta suomalaisen miestutkimuksen ehdoilla. Käytännössä kansainvälisen tutkimuksen tietoa on käytetty silloin, kun se on ollut yhteneväistä suomalaisen tutkimuksen kanssa.

Kielellisenä kysymyksenä tätä tutkimusta kirjoittaessa nousi esiin se, tulisiko miessukupuoleen yhdistetyistä ominaisuuksista puhua miehisinä vai maskuliinisina. Perinteisesti historian tutkimuksessa miehisyyttä on käytetty kuvailevassa ominaisuudessa. Sillä on viitattu miehiin liitettäviin ihanteisiin ja normeihin eri historiallisissa konteksteissa. Maskuliinisuus-termiä taas on hyödynnetty tutkimuksissa, joissa sen analyyttinen puoli on käytännön normeja ja ihanteita keskeisemmässä roolissa.⁸ Koska tutkimuksen keskiössä on erityisesti miesten luonnossa toimiminen ja sen esittäminen teoreettisten taustojen pohdinnan sijaan, näen perustelluksi käyttää etupäässä miehisyyttä-termiä.

2.2. Perinteisen ja modernin miehen mallit

Perinteisellä miehisyydellä tarkoitan tässä tutkimuksessa sellaisia mieheyden piirteitä, jotka ovat pysyneet osana vallitsevia miehuuteen liitettäviä mielikuvia ja ihanteita jo pitkään. Perinteiseen länsimaalaiseen miehisyyteen liitetään yleisesti sellaiset piirteet kuten toiminnallisuus, hallitsevuus,

---

⁶ Markkola 2014, 11.

⁷ Markkola 2014, 16.

⁸ Markkola 2014, 16.

suoriutuminen, rationaalisuus, kilpailullisuus, fyysisyys, voima ja väkivalta.⁹ Nämä piirteet ovat olennaisia myös suomalaisessa mieheydessä. Perinteinen suomalainen miehisyyt eroaa kuitenkin perinteisestä länsimaalaisesta miehisyydestä siinä, että se on vahvasti suomalaiseen historiaan sidottua ja jopa ristiriitaista. Miehet ovat eläneet yleensä vahvojen naisten kanssa, ja oma miehisyyt on ollut eräänlaista sivilisoitumisen vastustamista.¹⁰ Vahva yhteys naiseen voidaan tulkita siten, että myös perheellisyys on suomalaiselle miehelle luontaista. Isyys, kasvattajuus ja esimerkin näyttäminen ovatkin tärkeitä suomalaisen miehen ominaisuuksia.¹¹

1900-luvun loppupuoli on suomalaisen miehisyyden tutkimuksen kannalta vielä melko kartoittamaton aluetta. Tästä syystä kyseinen ajanjakso on tämän tutkimuksen kannalta helpompi nähdä kehityskulkuna kohti modernin miehisyyden malleja. Käytännössä pyrin tarkastelemaan 80-luvun aineistojen kohdalla sitä, miten niistä välittyvät miehisyyden kuvat sijoittuvat perinteisen ja modernin suomalaisen miehisyyden välimaastoon.

Moderni miehisyyt on eräänlaista murrostilassa olevaa miehisyyttä, jossa perinteiset miehen mallit kohtaavat nykyajan uudet, avoimemmat sosiaaliset normit. Esimerkiksi suomalaisessa miestutkimuksessa on jo sen alkuaajoista, 1990-luvulta, lähtien pyritty haastamaan perinteisen miehen mallit ja rakentamaan näiden rinnalle vaihtoehtoisia mieheyden malleja.¹² Modernin suomalaisen miehen ihanteet ovat huomattavasti perinteisen miehisyyden malleja pehmeämpiä ja avoimempia. Tämä johtuu siitä, että erot sukupuolten käyttäytymismallien välillä ovat kaventuneet eikä sodan uhka ole enää välitön. Tällaisessa ympäristössä mies voi luopua voimakkaan soturin tai kovan työmiehen roolista ja omaksua vaikkapa tunteikkaan pehmoisän roolin.¹³ Moderni miehisyyt onkin vahvasti sidoksissa kaupunkikulttuuriin ja tasa-arvoiseen hyvinvointiyhteiskuntaan.¹⁴

2.3. Miehisyyt luonnossa

Tarkastelen tässä tutkimuksessa erityisesti mieheyden toteutumista luonnossa, minkä vuoksi on tärkeää paneutua miehisyyden ja luonnon väliseen suhteeseen. Miehisyyt on kuitenkin aina toimintaympäristön määrittelemää ja mieheyden mallit kontekstiin sidottuja.¹⁵ Jotta miehisyyden ja luonnon suhdetta voidaan määritellä, tulee ensin tarkentaa mitä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan

---

⁹ Jokinen 2003, 8.

¹⁰ Tiihonen 1992, 24.

¹¹ Markkola 2014, 7–8.

¹² Markkola 2014, 11.

¹³ Markkola 2014, 15.

¹⁴ Jokinen 2000, 103 & Tiihonen 1992, 24.

¹⁵ Markkola 2014, 11, 24.

sanalla *luonto*. Luonnon määrittely nykypäivänä voi olla vaikeaa, sillä se minkä toinen käsittää luonnoksi on toiselle vielä osa kaupunkiympäristöä. Urbanissa ympäristössä esimerkiksi puistot ja lenkkipolutkin voidaan laskea luonnoksi, ja näissäkin ympäristöissä toteutuvaa miehisyttä on mahdollista kuvailla.¹⁶ Toinen ääripää on koskematon luonto. Koskemattoman luonnon löytäminen on erittäin haastavaa, sillä erämaakin on monesti pitkälti ihmisen vaikutuksen alaista.¹⁷

Tästä kaikesta johtuen en koe merkitykselliseksi määritellä, mitä luonto itsessään on tai mikä voidaan laskea luonnoksi. Visuaalinen esittäminen on aina sekä sosiaalista inklusiota ja eksklusiota tuottavaa, että siitä riippuvaista.¹⁸ Erälehdet siis muokkaavat kuvituksellaan sitä, minkä heidän lukijakuntansa kokee luontona, mutta ottavat samalla vaikutteita myös lukijakunnan vallitsevista käsityksistä. Lehtien kuvitusta tarkastellessa voidaan raja luonnon ja muun ympäristön välille vetää kohtalaisen helposti: suurin osa kuvista sijoittuu metsiin tai vesistöiden ääreen. Tästä poikkeavat ainoastaan sellaiset kuvat, jotka ovat selkeästi joko sisätiloissa, kaupungissa tai ampumaradoilla otettuja.

Luonnon ja miehisyden suhteen käsittely on selkeintä toteuttaa kronologisesti. Yleisen miehisyden tavoin sekin on jatkuvan muutoksen kohteena, eikä vähiten 1900-luvun kaupungistumisen vuoksi. Tutkimuksen aikaisimpana ajallisena rajauksena toimii 1920-luku. 20-luvun miehisydelle oli ominaista miehisyden sitoutuminen tuona ajanjaksona toteutuneeseen Suomen militarisaatioon. 20-luvun suomalaista mieheyttä käsittelevä tutkimuskirjallisuus onkin painottunut erityisesti erilaisten sotilaallisten miesihanteiden käsittelyyn. Vaikka sotilaallisuus olikin hyvin keskeinen osa koko maailmansotien välisen ajan Suomen miesihanteita, on näistä ihanteista löydettävissä myös yhteyksiä luontoon. Esimerkiksi 20-luvun suojeluskuntalaiset ja maalaisliittolaiset ihanteet esittivät suomalaisen sotilaan olevan erityislaatuinen siksi, että suomalaiset miehet olivat tottuneet liikkumaan luonnossa. Tämän lisäksi he olivat metsästyskokemuksen myötä taitavia metsästäysaseiden käyttäjiä.¹⁹

Myös toisen maailmansodan sotilaiden kokemuksissa voidaan havaita luonnon vaikutus sotimisen ympäristönä. Sotakokemuksien kannalta oli merkityksellistä se, että miesten välinen yhteisöllisyys muodostui kaukana kaupunkiympäristöstä, Karjalan metsissä. Sidos kesyttämättömään luontoon korosti yhteisöllisyyttä miesten välillä. Populäärikulttuurissa esimerkiksi Tuntemattomassa sotilaassa luonto toimii toimintaympäristönä roolihahmojen stereotyyppisiä piirteitä naturalisoivana elementtinä. Luonnossa nämä piirteet esiintyvät luonnollisina, suomalaisille miehille synnynnäisinä

---

¹⁶ Allister 2004, 6.

¹⁷ Allister 2004, 6.

¹⁸ Rose 2012, 17.

¹⁹ Markkola 2014, 212.

piirteinä.²⁰ Perinteinen suomalainen miehisuus voidaan nähdä eräänlaisena sivilisoinin vastustamisena.²¹ Tällöin perinteinen miehisuus on sisäistä ristiriitaa yhteiskunnan normeihin taipumisen ja villiiden välillä. Luonto voidaan siis nähdä perinteiselle suomalaiselle miehelle ympäristönä, jossa tämä pääsee harjoittamaan sisäistä kesyttämättömyyttään kaupunkiympäristöä vapaammin. Tämä tekee luonnosta erityislaatuisen ympäristön miehisyyden toteutumiselle.

Homososiaaliset yhteisöt ovat perinteiselle suomalaiselle miehisyydelle ominaisia. Homososiaalisuudella tarkoitetaan sitä, että miehet usein ymmärtävät ja tukevat helpommin toistensa toimintaa. Tämän vuoksi miehet muodostavat usein sukupuolisesti painottuneita verkostoja ja sosiaalisia suhteita.²² Miehet hakevat myös usein erityisesti toisten miesten hyväksyntää, mikä toimii homosiaalisia yhteisöjä kiinnittävänä voimana.²³ Eräharrastukset ovat perinteisesti olleet sukupuolisesti painottuneita, minkä vuoksi homososiaalisuus tulee varmasti esiin lähdeaineiston kuvituksessa. Esimerkiksi metsästysporukoiden tarkastelu homososiaalisuuden näkökulmasta on tarpeellista miehisyyden esittämisen analyysin kannalta.

Sekä perinteiseen että moderniin suomalaiseen mieheyteen kuuluu keskeisesti isyys, kasvattajuus ja esimerkin näyttäminen.²⁴ Eräharrastus siirtyy yleensä isältä pojalle ja yhteiset eräkokemukset ovat merkittäviä, sukupolvia yhdistäviä kokemuksia.²⁵ Tämän vuoksi mahdollisten sukupolvien välisten eräkokemusten analyysi on mieheyden tutkimisen kannalta tarkoituksenmukaista.

Kansainvälisessä tutkimuksessa miehisyyden ja luonnon suhde on nähty 1960-luvulle asti ”mies erämaassa” -ajatuksen kautta. Luonnon on korostettu tarjoavan miehille ja pojille sellaisia kasvattavia haasteita ja tekemistä, joita kaupunkiympäristössä ei ole. 60-luvulta eteenpäin perinteisen miehen ja luonnon välinen suhde on kuitenkin kohdannut yhä kasvavaa kritiikkiä. On nähty, että mieheyden toteuttaminen luonnossa on tapahtunut paitsi naisten ja lasten, myös miehisten ja yhteisöllisten velvoitteiden kustannuksella.²⁶ Tämä sopii yhteen myös suomalaisen tutkimuksen kanssa: miehen sivilisoinin vastustaminen voidaan tulkita velvollisuuksien pakenemisena ja luonto puolestaan pakopaikkana.

---

²⁰ Markkola 2014, 254–255.

²¹ Tiihonen 1992, 24.

²² Markkola 2014, 20.

²³ Markkola 2014, 15.

²⁴ Markkola 2014, 7–8.

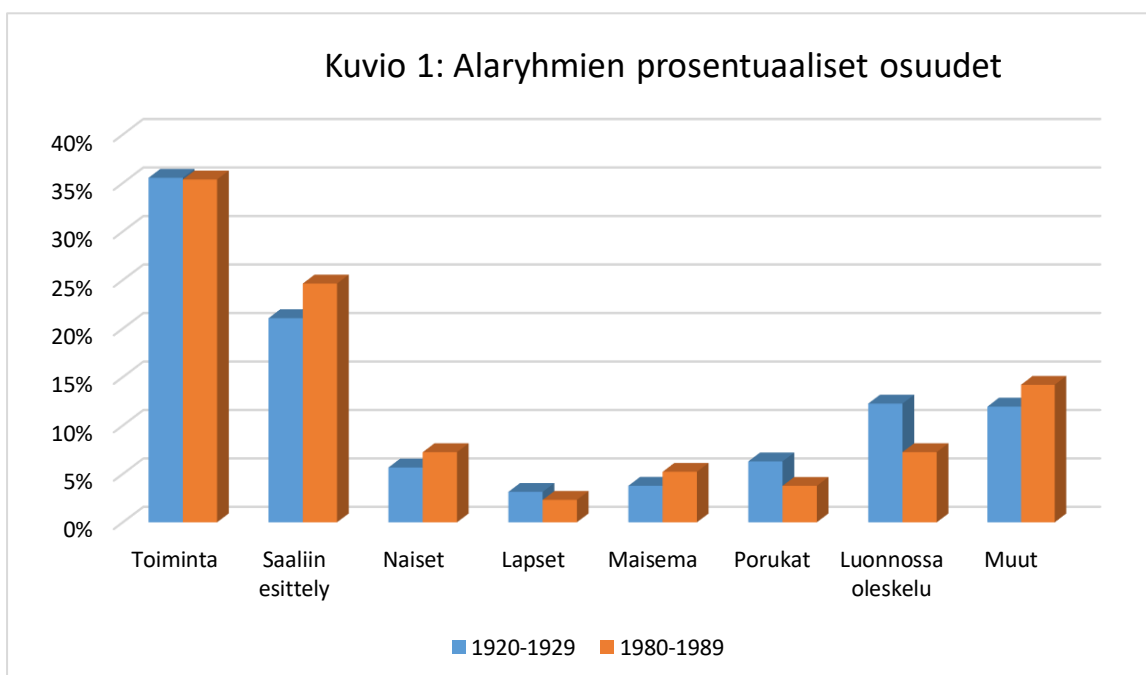
²⁵ Gullichsen 1993, 12.

²⁶ Allister 2004, 3.

Moderni suomalainen miehisuus on voimakkaasti kaupunkikulttuuriin sidottua. Tästä on seurannut se, ettei luonto ole modernille miehellä enää jokapäiväinen elinympäristö.²⁷ Luonnosta on tullut ”jokin tuolla jossain”, josta voi nauttia vapaa-ajalla. Samalla mies todistaa itselleen, että on yhä kosketuksissa luonnon kanssa ja kykenevä tämän ympäristön edellyttämään toimintaan.²⁸ Metsä toimii seikkailun ja miehuuden todistamisen areenana, mutta kuitenkin lähinnä kaupungissa asuville miehille. Maalla asuva mies nähdään helposti lähinnä juttina ja sivistymättömänä, erätaidoistaan huolimatta.²⁹

3. Valokuvat miehisyyden välittäjinä

3.1. Aineisto lukuina

Metsästys ja kalastus, 1920–1929, 1.10.1980, 1.6.1981, 1.3.1982, 1.11.1983, 1.12.1984, 1.9.1985, 1.4.1986, 1.2.1987, 1.7.1988, 1.11.1989.

Sisällönanalyysille ominaisesti lähestyin *Metsästys ja kalastus* -lehdistä poimittuja valokuvia lajittelemalla ne selkeästi määriteltyihin alaryhmiin. Näiksi alaryhmiksi valikoituivat miehisyyden teorian ja lehtien konkreettisen sisällön pohjalta ”saaliin esittely”, ”toiminta”, ”luonnossa oleskelu”, ”maisemakuvat”, ”metsästys- ja kalastusporukat”, ”naiset”, ”lapset” ja ”muut”. Toiminnan jaoin edelleen seuraaviin alakategorioihin: ”hoitotoiminta”, ”saaliin käsittely”, ”saalistaminen”, ”yleinen luonnossa toimiminen” ja ”luonnon ulkopuolinen toiminta”. Toiminta alaryhmänä käsittää siis kaikki

²⁷ Jokinen 2000, 103.

²⁸ Allister 2004, 5.

²⁹ Jokinen 2000, 103.

ei-staattista toimintaa esittävät valokuvat. ”Muut” puolestaan sisältää sellaiset valokuvat, jotka eivät loogisesti sijoittuneet muihin ryhmiin. Tällaisia kuvia olivat esimerkiksi luonnosta irrotetut potretit ja ampumaratoja esittelevät kuvat.

Sisällönanalyysissa toteutettavan kategorisoinnin tulisi olla aina lähtökohtaisesti sellaista, että useimmat ihmiset jakaisivat kuvat samalla tavalla näihin kategorioihin tilanteessa, jossa alakategoriat ja valokuvat ovat ennalta määriteltyjä.³⁰ Tämän vuoksi valokuvat on jaettu hyvin käytännöllisiin ja objektiivisiin alaryhmiin, joihin lajittelu ei edellytä nopeaa silmäilyä vaativampaa analyysia. Alaryhmien moninaisuuden vuoksi on kuitenkin loogista, että osa valokuvista on sijoitettu useampaan kuin yhteen kategoriaan. Varsinkin naiset ja lapset ovat usein sekä omassa kategoriassaan, että jossakin toiminnan alakategoriassa riippuen kuvan sisällöstä. Muiden ryhmien kohdalla pyrin sijoittamaan valokuvat vain yhteen kategoriaan silloin kun valokuvan pääasiallinen kohde oli selkeä. Joissain tapauksissa jouduin kuitenkin lajittelemaan kuvan useampaan kategoriaan, esimerkiksi sellaisissa kuvissa, joissa metsästysporukka esittelee saalistaan.

Kuviossa 1 on kuvattuna alaryhmien prosentuaaliset osuudet oman vuosikymmenensä julkaisuista poimituista valokuvista. Voidaan huomata, että sekä 20- että 80-luvuilla suurin osa tämän tutkimuksen valintakriteerit täyttävästä kuvituksesta koostuu joko toiminnallisista tai saaliin esittelyä sisältävistä valokuvista. Tätä selittävät monet tekijät. Metsästys ja kalastus on erityisesti saalistuskeskeisiin eräharrastuksiin keskittynyt lehti, minkä vuoksi sen kuvituksen saalis- ja saalistuskeskeisyys on ymmärrettävää ja odotettavaa. Toisaalta miesten esittäminen pitkälti toiminnan ja saaliin saannin kautta kertoo myös siitä, että luonto on oiva ympäristö miehelle suoriutumiseksi. Toiminnan suuri osuus kertoo aktiivisen toimijuuden ihannoinnista eräharrastajien parissa. Suoriutuminen ja toiminnallisuus ovat hyvin keskeisiä sekä perinteiseen että moderniin miehisyyteen yhdistettäviä piirteitä.³¹

Naisten osuus valokuvissa ei ole 50 vuoden aikana kasvanut kuin noin yhden prosenttiyksikön verran. Valokuvien subjektit ovat hyvin pitkälti miehiä, mikä selittyy eräharrastuksen ja lehden lukijakunnan sukupuolisella painottuneisuudella. Vielä vuonna 2020 yli 75% lehden lukijoista oli miespuolisia.³² Uskon sukupuolijakauman olleen 20- ja 80-luvuilla nykyistäkin miespainotteisempi, sillä esimerkiksi metsästysharrastus yleistyi Suomessa naisten keskuudessa vasta 1990-luvulla ja naismetsästäjien

---

³⁰ Rose 2012, 96.

³¹ Jokinen 2003, 8.

³² Metsästys ja Kalastus, mediakortti, aikakausmedia, <https://www.mediakortit.fi/mediakortit/metsastys-ja-kalastus/375/#profiles> (Luettu 18.11.2020).

määrä yli kymmenkertaistui 2000-luvun alkuun mennessä.³³ Sukupuolijakauma selittää myös toiminnan ja saaliin esittelyjen suurta osuutta valokuvista: sukupuolisesti miehille painottuneessa harrastuksessa arvostetaan yleensä perinteisesti miehisinä pidettyjä piirteitä. Toimintaa ja saalista esittävät valokuvat puolestaan tuovat näitä ominaisuuksia esille.

Ainoat yli kahden prosenttiyksikön suuruiset muutokset ovat tapahtuneet saaliin esittelyä ja luonnossa oleskelua kuvaavien valokuvien välillä. Saaliin esittelyn osuuden kasvua selittää osittain vuoden 1989 marraskuun numeron valikoituminen tuon vuoden käsiteltäväksi julkaisuksi. Tämä julkaisu sisälsi erikoisraportin, jossa käsiteltiin suuri määrä Suomesta pyydettyjä ennätyshaukia. Kyseisessä neljän sivun artikkelissa oli yhteensä 17 saaliin esittelyyn liittyvää kuvaa, mikä on tasan 20% koko 80-luvun saalista esittelevistä kuvista.³⁴ Toisaalta tällaisen ekstensiivisen, vaikkakin yksittäisen, saaliskuvien käytön vaikutusta ei tule vähätellä. Jo saaliin esittelyä hyödyntävän erikoisraportin olemassaolo kertoo saaliin esittelyn ja sitä kautta saalituksessa onnistumisen huomattavasta merkityksestä osana vapaa-ajan metsästystä ja kalastusta.

Luonnossa oleskelun määrän selvä lasku liittyy erityisesti metsästäjäpotrettien vähenemiseen. 20-luvulla suurin osa toiminnattomista luonnossa oleskelua kuvaavista valokuvista oli yksittäisten metsästäjien ja kalastajien potretteja, jotka oli otettu esimerkiksi metsän reunaan tai jokea vasten. 80-luvulla näiden osuus väheni huomattavasti. Jos potretit eliminoidaan tämän kuvatyypin alaryhmästä, voidaan havaita, että 80-luvulla on itse asiassa suhteessa enemmän toiminnatonta luonnossa olemista kuvaavia valokuvia kuin 20-luvulla. Tosin erot ovat yhä alle kahden prosenttiyksikön luokkaa.

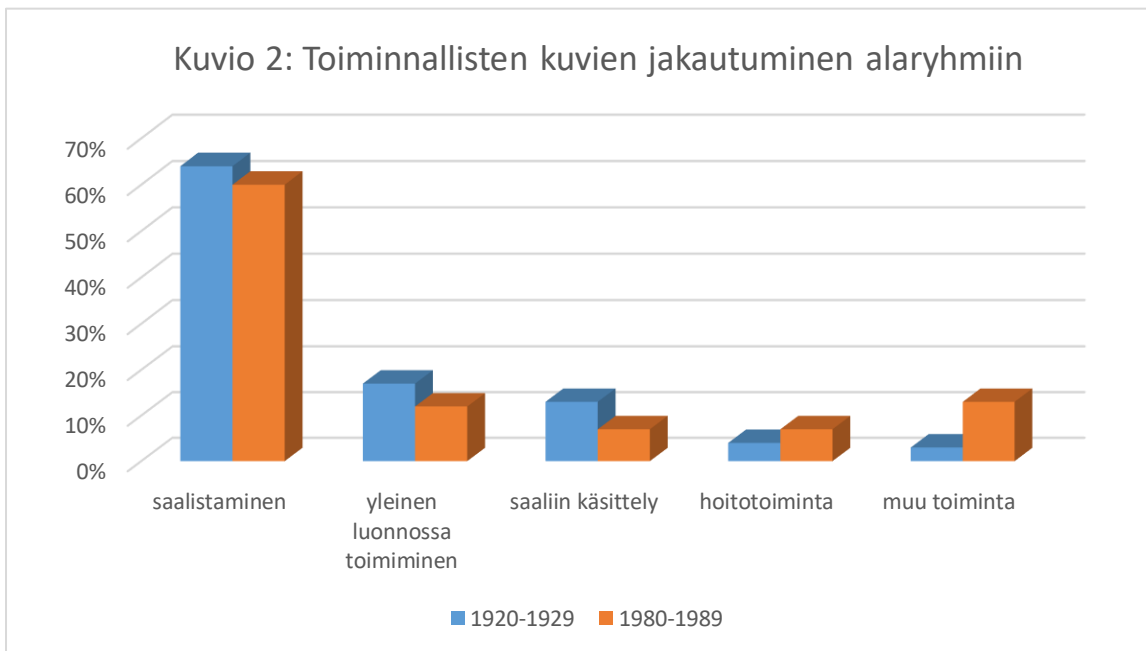
Yleisesti voidaan huomata, että muutokset alaryhmien esiintymisfrekvenssissä 20- ja 80-lukujen välillä ovat yllättävän pieniä. Väitän, ettei pelkän kvantitatiivisen analyysin avulla ole mahdollista saavuttaa luotettavia johtopäätöksiä näiden vuosikymmenten olennaisista eroista. Tämän vuoksi on keskityttävä eri alaryhmien keskinäiseen vertailuun valokuvien sisällön tasolla. Muutoksen vähäisyys on kuitenkin itsessään hyvin mielenkiintoista, sillä tarkasteltujen ajanjaksojen välinen kulttuurinen murros on ollut voimakasta.

---

³³ Kairikko & Huldén 2006, 26.

³⁴ Liite 1.

3.2. Toiminnalliset kuvat

Metsästys ja kalastus, 1920–1929, 1.10.1980, 1.6.1981, 1.3.1982, 1.11.1983, 1.12.1984, 1.9.1985, 1.4.1986, 1.2.1987, 1.7.1988, 1.11.1989.

Toiminnallisten kuvien alaryhmä koostuu kaikista ei-staattista toimintaa sisältävistä valokuvista. Muu toiminta pitää sisällään sellaiset valokuvat, jotka eivät olleet sijoitettavissa muihin toiminnallisten kuvien alaryhmiin. Muu toiminta koostuu siis pitkälti sellaisista toiminnallisista valokuvista, jotka eivät sijoitu selkeästi luonnon kontekstiin, sillä yleisen luonnossa toimimisen kategoria käsittää kaiken esimerkiksi nuotion tekemisestä luonnossa kulkemiseen.

Tarkastelemalla kuviota 2 voidaan havaita, että selkeimmät muutokset ovat tapahtuneet juuri muuta toimintaa kuvaavien valokuvien määrässä. Tämä johtuu siitä, että valokuvia, jotka esittävät aseella tähtääviä miehiä ilman selkeää luontotaustaa on käytetty 80-luvun aseita käsittelevissä artikkeleissa runsaasti. Tätä ei harrastettu vielä 20-luvulla. Näissä valokuvissa esitetään usein mies keskittyneesti tähtäämässä siten, että kuvan keskiössä on kuitenkin itse käytetty ase. Pyyntivälineiden esittely, ja erityisesti aseiden esittely on kasvanut huomattavasti 80-luvulle tultaessa. Tätä selittää etenkin eräharrastuksen kaupallistuminen. Aseita esitellään kaupallisessa tarkoituksessa paljon enemmän 1980-luvun valokuvissa. Toinen muutosta selittävä tekijä on se, että valokuva on vasta tuolloin valjastettu markkinoinnin tarpeisiin. Vielä 20-luvulla lehden mainosten kuvasto koostui lähinnä piirroksista. Miehen esittäminen aseiden kanssa ei ole kuitenkaan juuri muuttunut tämän tyyppisissä kuvissa. Adjektiivit vakava, keskittynyt ja kykenevä luonnehtivat näiden kuvien miehiä. Erona on se, että 20-luvulla tämän tyyppiset kuvat olivat selvemmin luontoon sijoittuneita, minkä vuoksi ne ovat eri alakategoriassa.

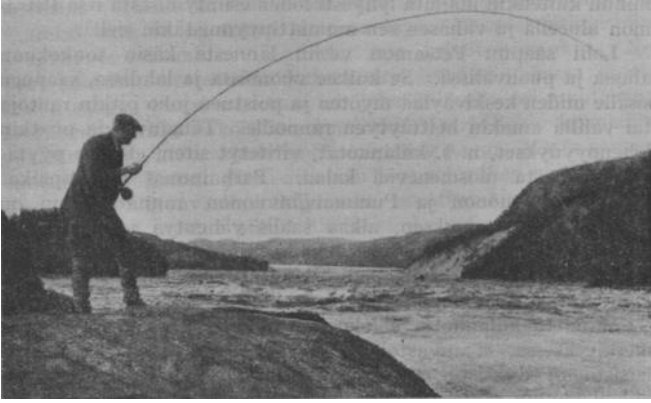
Myös eräharrastuksiin liittyvän luonnon hoitotoiminnan voidaan havaita kasvaneen jonkin verran. Mies esitetään 80-luvulla useammin luonnosta huolehtivana osapuolena. Tämän taustalla on oletettavasti sekä kala- että riistakantojen heikentyminen 20-lukuun verrattuna. Lisäksi nopealla kaupungistumisella on tunnetusti ollut negatiivisia vaikutuksia ympäristöön, mikä selittää hoitotoiminnan tarpeen kasvua ja toisaalta miehen roolin kasvua luonnon suojelijana ja ylläpitäjänä. On kuitenkin muistettava, että esimerkiksi metsästäjän riistanhoitovelvoitetta on korostettu jo 1900-luvun alusta alkaen. Tämän velvoitteen toteuttamisen keinot ovat ajan myötä muuttuneet, mutta periaate on pysynyt pitkälti saman kaltaisena.³⁵

Yhteistä hoitotoiminnan kuvaamiselle sekä 20- että 80-luvuilla on talkootyö ja talkootyön tekijöiden miesvoittoisuus. Eräharrastuksen homososiaalinen luonne näkyy vahvasti. Hoitotyö, joka liittyy yleensä kalojen kutujokien kunnostukseen, esitetään valokuvissa erämiesten yhteisenä projektina, joka edistää yhteisen harrastuksen pysyvyyttä ja kestävyyttä. Mies on 80-luvulle tultaessa hoitotoiminnan kuvauksessa paitsi yhteisöllinen, myös vastuullinen. Tämä ei tarkoita, etteikö miehiä olisi esitetty tällaisina myös 20-luvulla, mutta kuvien määrällisen kasvun myötä myös niiden merkitys korostuu.

Saaliin käsittelyssä voidaan nähdä kuviossa 2 huomattavan määrällisen muutoksen lisäksi myös sisällöllistä muutosta. Vielä 20-luvulla yli 75% saaliin käsittelyä ja ihmisiä kuvaavista valokuvista koski riistan nylkemistä tai kalojen perkaamista. 80-luvulla lähes puolet saalista käsittelevistä ihmisistä kuvattiin ruokaa laittamassa ja loput lähinnä kaloja perkaamassa. Etenkin riistan nylkeminen on kadonnut valokuvien sisällöstä. Nylkeminen on nykyäänkin keskeinen osa riistan käsittelyä. Tämän vuoksi väittäisin eron selittyvän suurelta osin sillä, ettei modernistuvaa miestä ole yksinkertaisesti enää haluttu rinnastaa niin sanottuun käsien sotkemiseen ja modernin, luonnosta vieraantuneen ihmisen silmään jopa brutaalilta vaikuttavaan toimintaan.

---

³⁵ Kairikko & Huldén 2006, 25.

Kuva 1. Metsästys ja kalastus 1.2.1922, 11. "Taistelu käynnissä. Allaolevan kirjoituksen tekijä Könkään Putouksen alapuolella merilohta väsyttämässä. Oikealla rannalla hiekkatormän rinteessä kirjoituksessa mainittu n. s. englantilainen koste."

Kuva 2. Metsästys ja kalastus 1.1.1929, 7. "Talviongella. Lehtori Mikkonen Tampereelta (istumassa) opettamassa äskeisen joululoman aikana talvionginnan salaisuuksia Hausjärven Metsäyhdistyksen jäsenille Valkjärven jäällä. – Valok. Kalle Rikala."

Saalistaminen, eli suoraan pyyntiin, kalastukseen ja metsästykseseen liittyvä toiminta on pysynyt hallitsevana osana toiminnallisen kuvaston alakategorioita. 20-luvun saalistuskuvissa voidaan havaita selkeästi kuvausteknologian asettamat rajoitukset. Kuva 1 valikoitui 20-luvun saalistuskuvien edustajaksi siksi, että tämä kuva on selkeästi tuon vuosikymmenen kuvituksen toiminnallisimmasta päästä. Tätä samaa kuvaa on kuitenkin hyödynnetty yhteensä 8 kertaa

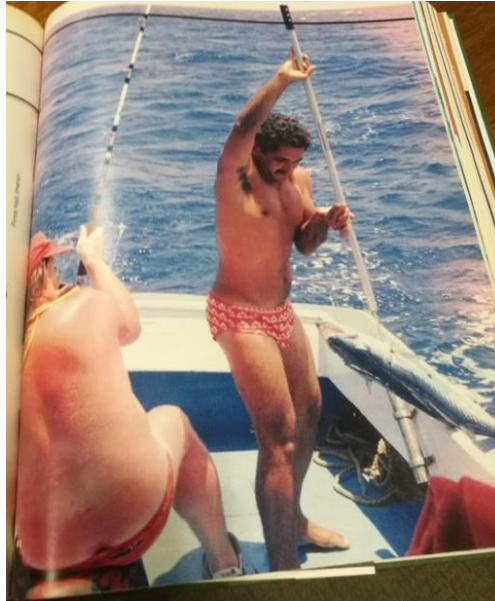
vuosien 1920 ja 1929 välillä. Kuvan runsasta käyttöä selittää se, että näin toiminnallisia kuvia ei oletettavasti ole onnistuttu ottamaan enempää. Kuvan toisteisuus kertoo mielestäni siitä, että jos ajan valokuvaustekniikka olisi sallinut, olisi liike ollut selkeämmin esillä 20-luvun saalistuskuvissa. Voimakas, jopa aggressiivinen toiminnallisuus voidaan nähdä luonnossa toteutuvaan mieheyteen yhdistettävänä ominaisuutena jo tuolloin, vaikkei ajan kuvaustekniikka sen esittämistä aina sallinutkaan. Kuva 2 edustaa perinteisempää 20-luvun saalistuskuvan asetelmaa, jossa liikettä ei ole juuri havaittavissa. Suuri osa saalistuskuvista kuvasi joko lähes staattisia, toiminnan yhteydessä poseeraavia miehiä tai

vaihtoehtoisesti helpommin kuvattavaa liikettä, esimerkiksi soutamista.

Kuvien 1 ja 2 kuvateksteistä voidaan havaita, että kuvissa toimivat miehet on mainittu. Tämä oli hyvin tyypillistä 20-luvun kuvastolle. Erityisesti miesten ammatit ja tittelit mainittiin usein. Usein kuvateksteissä nimetyt miehet työskentelivät yhteiskunnallisesti arvostetuissa ammateissa, mikä viittaa siihen, ettei luonto ole vain modernille miehelle ”jokin tuolla jossain” josta nauttia vapaa-ajalla. Se on toiminut tällaisena ympäristönä myös ainakin 20-luvun korkeasti koulutetuille miehille. Kaupungeissa työskentelevät lehtorit, professorit ja tehtaanomistajat olisivat varmasti kyenneet ostamaan lihansa kaupan tiskiltä, eikä heidän ruokapöytänsä sisältö ollut näin ollen riippuvainen kalasta tai metsästysonnesta. Voidaan mielestäni perustellusti väittää, että ainakin korkeasti koulutetulle

Kuva 4. Metsästys ja kalastus 1.3.1982. ” Tämän päivän kuoreonkija on useimmiten tavallinen pilkkijä, joka on löytänyt kuoreparven ja viehätty sen kiivaasta syönnistä. Valitettavan harvat kalamiehet osaavat kuitenkaan antaa arvoa saaliilleen. Usein he hylkäävät kuoret avannolle. ”

Kuva 3. Metsästys ja kalastus 1.7.1988. Ei kuvatekstiä.

kaupunkien miesväestölle eräharrastus ja luonnossa toimiminen olivat jo 20-luvulla eräänlaista miehisen kykenemisen osoitusta.

Kuvat 3 ja 4 edustavat 80-luvulle tyypillisiä saalistuskuvia. Valitsin kuvan 3 etenkin siksi, että se kuvaa 80-luvun kuvituksen selkeää uutta trendiä, matkustamista, ja

matkakohteissa toteutettua saalistamista. 20-luvulla ulkomailta otettuja kuvia oli vain murto-osa siitä, mitä 80-luvulla. Matkustamisen suosion kasvu on luonnollisesti vaikuttanut tämän tyyppisten kuvien suosioon, mutta ilmiötä voidaan selittää myös modernin miehisyyden

murroksella. Miehillä, joille luonto toimii oman miehisyyden ja kykenemisen todistamisen ympäristönä, oli ulkomailla tarjolla eksoottisia, suurempia ja vaikeampia haasteita saalistamisen saralla. Etelän merissä kalat ovat Suomen kaloja suurempia ja voimakkaampia. Savannien leijonat ja norsut puolestaan ovat Suomen riistaa kookkaampia ja eksoottisempia. Tämän lisäksi nämä kaikki olivat 80-luvulla saalistettavissa tavallisen lomamatkan yhteydessä. Ironista on kuitenkin se, että monissa näistä kuvista perinteisen miehisyyden stantardeilla miehisimpinä hahmoina erottuvat erityisesti paikalliset kalastus- ja metsästysoppaat.

Kuva 4 on hyvin tyypillinen otos, joka edustaa suurinta osaa 80-luvun Suomeen sijoittuvista saalistamista esittävästä valokuvista. Kuvassa toimija on useimmiten vakava ja keskittynyt, lähietäisyydeltä kuvattu mies. Erityistä huomiota tulee kuitenkin kiinnittää kuvatekstiin. Saaliin käyttöön ja hyödyntämiseen kiinnitetään huolta. Tämä on selkeää muutosta 20-luvun kuvateksteihin, joissa saaliin hyödyntämisen ja eettisen kohtelun periaatteista ei esitetä lainkaan huolta. 80-luvulla tämän kaltaiset kuvatekstit eivät olleet lainkaan poikkeuksellisia. Voidaan tulkita, että miehen rooli suhteessa saaliiseen on kokenut muutosta vastuuntunnon osalta. Saaliin eettisempi kohtelu ja sen painottaminen kertoo perinteiseen miehisyyteen liittyvän hallitsevuuden ja kovuuden laimentumisesta. Toisaalta saaliin käsittelyn kuvaamisen vähentyminen saattaa yhtä lailla selittää tätä

muutosta. Aiemmin saaliin hyödyntämisen voidaan tulkita olleen kuvien määrän perusteella oletusarvoisempaa.

Kuvista 1–4 voidaan havaita selkeänä trendinä valokuvien toiminnallisuuden ja niissä kuvatun liikkeen määrän kasvu. Tätä selittää etenkin valokuvaustekniikan kehittyminen. 20-luvun kuvissa kameroiden rajoitteita toiminnan kuvaajina on usein ohitettu lisäämällä kuvatekstiin toiminnan intensiteettiä painottavia termejä. Esimerkiksi kuvan 1 kuvatekstissä käytetään sanaa ”taistelu”. Oma tulkintani on, ettei miehen toiminnallisuus eräharrastusten yhteydessä ole ihanteena juuri muuttunut 20- ja 80-lukujen välillä, vaikka sen visuaalinen esittäminen on kehittynyt runsaasti.

3.3. Saaliin esittely

20-luvulla mies oli poikkeuksetta hallitseva objekti saaliin esittelyä sisältävissä valokuvissa. Tyypillistä näille kuville oli miesten vakavuus ja saaliin pitely siten, että sekä miehet että saalis sijaitsivat yhtä kaukana kamerasta. Lähes poikkeuksetta saalis oli kuvissa selkeästi kuollut, mitä korosti pyyntivälineiden runsas näkyvyys 80-lukuun verrattuna ja pienempien eläinten roikottaminen kädestä tai kepeistä kiinni pitäen. Yli 50% kuvista saalis koostui useasta yksilöstä, mihin kiinnitettiin yleensä huomiota myös kuvateksteissä (ks. kuva 6). Saaliin lukumäärä toimi lähes poikkeuksetta saalistuksen onnistumisen mittarina. Saaliin kanssa poseeraaminen voidaan yleisesti ottaen nähdä perinteiselle miehisyydelle ominaisena hallitsevuutena. Tällöin suuren saaliin kanssa poseeraaminen voidaan tulkita vielä pidemmälle viedyksi luonnon alistamisen ja hallitsemisen ihannoinniksi.

Kuva 5. Metsästys ja kalastus 1.4.1929, 17. ”Juhani Aho (oikealla) Huopanankoskella.”

Kuva 6. Metsästys ja kalastus 1.5.1924, 29. ”Kaunis saalis. Kolme hyljettä yhden päivän ahertamalla.”

Kuva 7. Metsästys ja kalastus 1.7.1988. ” Viime syksyn virvelireissujen suurin hauki oli tämän näköinen: 4,6kg ja 87cm, aikamoinen laihuliini siis. Keväällä se olisi painanut kuutisen kiloa, mutta viis siitä. Kyllä vonkale tällöisenäkin veti suun messingille. ”

Kuva 8. Metsästys ja kalastus 1.10.1980. Ei kuvatekstiä.

80-luvulla voidaan havaita suuria muutoksia saaliin esittelykuvissa 20-lukuun verrattuna. Ensimmäisenä voidaan havaita näissä kuvissa esiintyvien miehen ilmeikkyyden

muutos. Saaliista on lupa olla mielissään ja ylpeä. Onnistumisen tunteet näkyvät paitsi valokuvista, myös kuvateksteistä. Valokuvauksen konventioiden voimakas muutos 1900-luvulla on toki tärkeä tekijä ilmeikkyyden ja varsinkin positiivisten tunteiden kuvaamisen kasvussa, mutta muutosta voidaan selittää myös suomalaisen mieheyden modernisoitumisella. Miesten tunteiden ilmaiseminen on muuttunut yleisesti hyväksyttävämmäksi 1900-luvulla, erityisesti 2000-lukua lähestyttäessä.

Kuvat 7 ja 8 havainnollistavat erittäin hyvin miehen position muutosta suhteessa saaliiseen. 20-luvulla mies oli vielä kuvaa hallitseva elementti, mutta 80-luvulle tultaessa mies on siirtynyt lähes poikkeuksetta saaliin taakse. Miehen hallitsevuus on laskenut ja itse saalis saa valokuvissa suuremman roolin. Kuvateksteissä kiinnitetään 80-luvulla yhä enemmän huomiota saaliin ulkonäköön ja kokoon. Yleensä saaliseläimiä kehuaan kauniiksi tai komeiksi ja yleinen puhetapa on kunnioittava. Huomion siirtyminen kertoo siitä, että 20-luvulla saaliin saamisen kuvaamisessa keskeistä oli ”kuka sai”, kun taas 80-luvulla kysymys oli muuttunut kohti muotoa ”mitä sai”. Tämä näkyy myös kuvateksteissä (ks. kuva 5).

Merkittävin muutos on tapahtunut saaliin määrässä. 20-luvulla yleiset suuret, ajoittain jopa yli 10 yksilön kokoiset saaliit ovat vaihtuneet yksittäisten saaliseläinten kuvaamiseen. Usean yksilön saaliita esittelevät kuvat olivat 80-luvulla harvinaisia poikkeuksia. 20-luvun saaliiden suuret lukumäärät selittyvät ainakin tuolloisella metsästys- ja kalastuslainsäädännöllä. Suomessa 30-luvulle

asti voimassa olleessa metsästysasetuksessa määriteltiin todella runsas määrä vahinkoeläimiä, joiden tappaminen oli käytännössä aina sallittua ja jopa suositeltavaa. Listalle joutuivat kaikki sellaiset eläimet, joiden uskottiin olevan haitallisia riistaeläinten ja syötävien kalojen säilyvyydelle tai aiheuttavan vahinkoa kotieläimille, viljelyksille tai metsälle. Muun muassa kaikki suurpedot, järvihylje, petolinnut ja monet pienet nisäkkäät kuuluivat tälle listalle. Tämän lisäksi näistä eläimistä maksettiin tapporahaa.³⁶ 20-luvun lainsäädäntö ja lainsäädännöstä heijastuva mentaliteetti on varmasti osaltaan kannustanut suuriin saaliisiin pyrkimiseen tiettyjen lajien osalta.

Väitän kuitenkin, että muutos liittyy myös miehen roolin muutokseen, sekä lisääntyneeseen huoleen saaliseläinten hyödyntämisestä. Suurten saaliiden kanssa poseeraaminen ei selity pelkästään lainsäädännöllä, sillä suurin osa kuvatuista runsaista saaliista koostuu riistaeläimistä ja ruokakaloista. Esitänkin, että luonnon kantokyvyn rajat on tiedostettu 80-luvulla paremmin, minkä vuoksi miehen vastuu hyödyntämäänsä luontoa kohtaan on noussut polttavammaksi kysymykseksi. Saalistaminen yli oman tarpeen on muuttunut paheelliseksi, minkä takia sitä ei myöskään esitetä valokuvissa.

80-luvun ideaali erämies on Metsästys ja kalastus -lehden kuvituksen perusteella kohtuullinen ja luonnon huomioiva. Samalla miehen hallitsevuus on laskenut. Suuret saaliit voidaan nähdä luonnon ekstensiivisenä alistamisena ja osoituksena ”miehestä luonnon herrana”. 80-luvun miehinen erämies voi olla ylpeä esimerkiksi yksittäisestä kauniista kalasta, vaikka se olisikin ”laiheliini” kuten kuvassa 7.

Luonnon kantokyvyn tiedostamisen lisääntymisen teoriaa tukee myös Suomesta pyydetyn saaliin monilajisuuden lasku 80-luvulle tultaessa. 20-luvulla esiteltiin muun muassa metsästettyjä hylkeitä, valaita, joutsenia ja jopa saimaannorppia. Näitä lajeja ei enää 80-luvun kuvituksessa esiinny saaliseläiminä, sillä ne on joko rauhoitettu tai ne ovat kuolleet kokonaan pois.

Yleinen monilajisuus on sen sijaan lisääntynyt metsästys- ja kalastusturismin vuoksi. Jo saalistuskuvissa havaittu ilmiö toistuu myös saaliin esittelykuvissa. Lajien eksotiikka ja niiden pyytämisen tarjoamat uudenlaiset haasteet esitetään miehille ikään kuin mainosten tapaan. Jokaisessa tässä tutkimuksessa tarkastellussa 80-luvun julkaisussa on ainakin yksi ulkomailla kalastamista tai metsästämistä koskeva artikkeli.

---

³⁶ Kairikko & Huldén 2006, 16–18.

3.4. Naiset ja lapset

Naisten ja lasten kuvaaminen ei ole muuttunut määrällisesti prosenttiyksikköä enempää 20- ja 80-lukujen välillä, mutta etenkin naisten kuvaaminen on muuttunut huomattavasti. Naiset ovat siirtyneet

Jättiläishauki. Tainionkoskella sai viime keväänä 12-vuotias koulutytty Aili Laibia virvelöimällä hauen, joka painoi 14 kg 800 gr. Vedenpeto olisi vienyt tyttösen koskeen, ellei hänen setänsä olisi ennättänyt apuun. Tyttönen ongiskelee ahkerasti, saaden forelleja ja lohikiäkin, ja on hänellä aina hyvä kalaonni. Kuvassamme pyydystäjät saallineen.

Kuva 9. Metsästys ja kalastus
1.8.1925, 29.

kuvituksessa paljon aktiivisempaan rooliin, ja heidän esittämisesä suhteessa miehiin on tasa-arvoistunut huomattavasti. Naisia kuvattiin 80-luvulla erityisesti metsästyskoirien kouluttajien ja kalastajien rooleissa. Yli 50% naisia esittäneistä kuvista 80-luvulla esitti naisen aktiivisena toimijana, mikä on valtava muutos 20-luvun kuviin verrattuna. 20-luvulla vastaava määrä oli 0%, ja kaikista kuvista yli 75 prosentissa naisten kuvaaminen ei liittynyt millään tavalla eräharrastukseen.

Kuva 9 kuvateksteineen on hyvä esimerkki naisten eräharrastukseen suhtautumisesta 20-luvun kuvituksessa. Tämä on yksi kolmesta naisista sisältäneestä kuvasta, joissa nainen ei ollut vain osa taustaa. Tyttöä kuvataan aktiiviseksi kalastajaksi, mutta kielellisesti tämä joutuu vähättelyn kohteeksi. Tyttö ei kalasta, vaan hän ”ongiskelee”. Hän saa aktiivisesti kalaa, mutta tämä ei selity taidon vaan kalaonnen avulla. Lisäksi tekstissä esitetään, ettei hän olisi onnistunut saalistamisessa ilman vanhemman, miespuolisen sukulaisen apua. Samanlaista puhetta ei kohdistettu kalastaviin poikalapsiin, vaan nämä on kuvattu 20-luvulla yleensä ”miehenalkuina” tai ”pieninä kalamiehinä”.

Naiset kuvattiin 20-luvulla pääasiallisesti osana taustaa. Etualalla oli yleensä mies esimerkiksi kalassa tai saalista esittelemässä. Naiset olivat ikään kuin vahingossa jääneet taustalle. Usein nämä naiset olivat esimerkiksi pesemässä pyykkiä miehen kalastaessa. Naisten mitätön rooli 20-luvun kuvissa kertoo eräharrastuksen erittäin homososiaalisesta ja sukupuolittuneesta luonteesta. Kuvan 9 havainnollistama kalastavien naisten kuvailu kertoo myös siitä, ettei naisen ollut helppo tulla nähdyksi tasavertaisena eränkävijänä edes meriittien siihen riittäessä.

Kuva 10 edustaa tyypillistä 80-luvun luonnossa toimivaa naista esittävää kuvaa. Vaikka venäläistä naiskilpailijaa voidaankin luonnehtia ns. erityisharrastajaksi, hänet on esitetty hyvin samalla tavalla kuin muutkin kalastavat naiset 80-luvun kuvissa. Kuva ei subjektin sukupuolen lisäksi eroa

Kuva 10. Metsästys ja kalastus 1.4.1986. " Neuvostoliiton naisedustajan Jelena Arhangelskajan tyylinäyte. Hän käytti onkiessaan pitkiä nostoja ja väristyksiä ja tällä tyyllillä vei ruutunsa voiton. Siinä hävisi sekä ruotsalainen että suomalainen miesonkija. Jelenan ruutu oli tosin huonokalaisin koko kentässä, mutta siitä huolimatta Jelena sijoittui kymmenenneksi koko kisassa. "

asettelultaan tai sisällöltään käytännössä lainkaan miehiä vastaavissa olosuhteissa esittäneistä valokuvista (ks. kuva 4). Subjekti on vakava, toiminnallinen ja vahvasti keskittynyt. Kontrasti 20-luvun kuviin on suuri. Yleisesti vaikuttaa siltä, että 80-luvulla arvostettiin miehisiä piirteitä ilmentäviä naishahmoja. Itse sukupuolella ei kuitenkaan ollut enää 20-luvun kaltaista painoarvoa. Voidaan kuitenkin huomata, että nainen oli yhä poikkeus esimerkiksi pilkkikilpailuissa. Kuvan 10 kuvateksti ilmentää myös hämmennystä siitä, että nainen onnistui päihittämään mieskilpailijat. Yleensä naisten sukupuolta ei kuitenkaan ihmetelty tai erikseen mainittu 80-luvun kuvateksteissä.

Poikalasten kuvaaminen on pysynyt hyvin saman kaltaisena 20- ja 80-luvuilla. Lapset kuvattiin lähes aina pyydettyjä kaloja esittelemässä, joko yksin tai isänsä kanssa. Lasten ja isien suhdetta ei useinkaan nostettu esille muuten kuin esittämällä isä ja lapset samassa kuvassa. Yleensä poikalapsia joko kehuttiin, kuvailtiin neutraalisti tai oltiin kuvailematta lainkaan. Kehumista tapahtui sekä 20- että 80-luvuilla vain sellaisissa kuvissa, joissa lapset on kuvattu ilman isäänsä.

Yleensä isän ollessa kuvassa läsnä kuvailu keskittyi tähän ja lapset unohdettiin. Isät eivät myöskään omaksuneet kuvissa perinteistä ja lämmintä isällistä roolia esimerkiksi ottamalla fyysistä kontaktia lapsiinsa tai puhumalla näille.

3.5.Metsästys- ja kalastusporukat

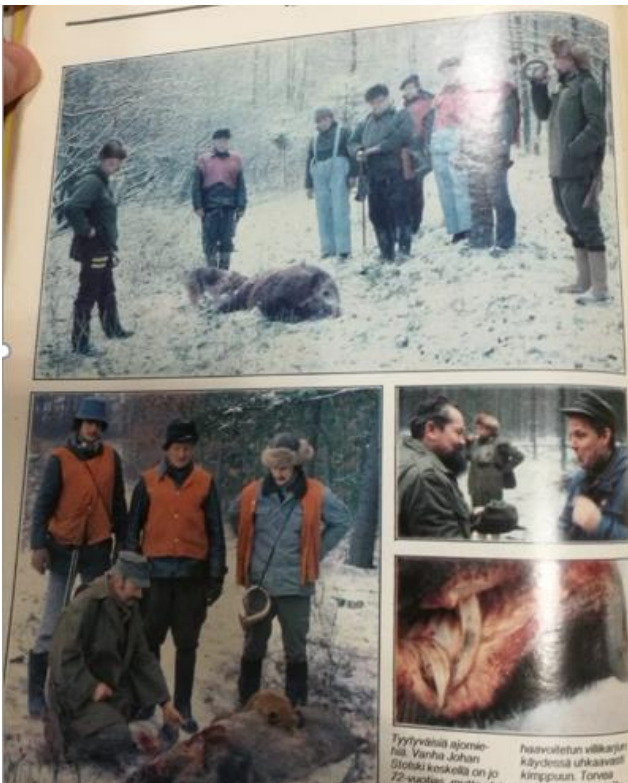

Kuopiolaisia urheilukalastajia.

Kuva 11. Metsästys ja kalastus 1.1.1925, 40.

Lähes kaikki 20-luvulta poimimani metsästys- ja kalastusporukoita kuvaavat valokuvat ovat poseeraavia miehiä esittäviä. Yleensä kuvien miehet olivat vakavailmeisiä, mutta naurun näkyminen ei ollut näissä kuvissa lainkaan tavatonta, kuten kuvasta 11 voidaan havaita. Eräporukoita esittävät valokuvat ovatkin huomattavasti ajan muita valokuvia ilmeikkäämpiä, mikä on mielenkiintoista. Se

korostaa mielestäni näiden porukoiden yhtenäisyyttä ja merkitystä niissä toimineille miehille. Homososiaalisissa ryhmissä toimimisesta selvästi pidettiin ja nämä yksinomaan miesten muodostamat yhteisöt korostavat miehisyyden sosiaalista ulottuvuutta. Miehet miesten kanssa luonnossa, tekemässä miehisinä pidettyjä asioita. Tällaisessa ympäristössä perinteisellä miehellä oli lupa nauttia omasta miehisyydestään ja toteuttaa sitä vapautuneesti verrattuna esimerkiksi kaupunkiympäristöön. Perinteistä suomalaista miehisyyttä on luonnehdittu eräänlaiseksi sivilisoitumisen vastustamiseksi. Miehistä koostuvaa ryhmää sivistyksen ulkopuolella voidaan pitää toimivana ympäristönä tämän toteutumiseksi.

Kuva 12. Metsästys ja kalastus 1.3.1982. "Tyytyväisiä ajomiehiä. Vanha Johan Stolski keskellä on jo 72-vuotias, mutta yhä reippaasti ajomiesten johdossa."

Kuva 12 sisältää kolme 80-luvulle hyvin tyyppillistä eräporukkaa esittävää valokuvaa. 20-luvun kuvien tavoin naiset puuttuvat tämän alaryhmän kuvista täysin. Myös 80-luvun valokuvissa eräporukan jäsenet poseerasivat kameralle, ainakin löyhästi. Seassa oli kuitenkin myös jonkin verran tilannekuvia, jotka kuvasivat porukoiden jäsenten keskinäistä kanssakäymisestä keskusteluista naureskeluun. Saalis oli yhä 80-luvulla keskeinen osa poseerattuja kuvia ja poseeraaminen tapahtui usein sen ympärille kerääntymällä.

Metsästysporukoiden kuvaus ei ole muihin kategorioihin verrattuna muuttunut kovinkaan paljoa ainakaan miehisyyden representaation osalta. Muuttuneet valokuvauskäytännöt ovat

tietysti vaikuttaneet jonkin verran kuvien asetelmiin, mutta samat piirteet ovat silti nähtävissä.

Kalastusporukoiden kohdalla on kuitenkin toisin. Kalastusporukoita esittäviä valokuvia ei nimittäin löydy 80-luvulta kuin yksi kappale. Tämä viittaa siihen, että kalastuksesta on tullut entistä enemmän yksilölaji. Kalastus perinteisin Suomessa käytetyin keinoin on lähtökohtaisesti toteutettavissa hyvin pienellä ihmismäärällä, yleensä 1-3 ihmisen voimin. Onkin ymmärrettävää, ettei kalastusporukoita tämän vuoksi ole kuvattu paljoa. 20-luvulla tilanne oli kuitenkin toisin, vaikeivat kalastuksen tavat juuri olekaan muuttuneet. Esitänkin, että miesten eräharrastukset, erityisesti kalastus, on koettu 1920-luvulla sosiaalisesti merkittävämpinä kuin 80-luvulla. Metsästys- ja etenkin hirviporukoiden

yhteisöllisyys selittyy helposti sen perimmäisen yhteistyötä vaativan luonteen perusteella, mutta kalastusporukoiden pienentynyt määrä selittyy mielestäni parhaiten sosiaalisen yhteenkuuluvuuden merkityksen laskulla.

3.6. Maisemakuvat ja luonnossa oleskelu

Sekä 20- että 80-luvulla lehti sisälsi paljon sellaisia maisemakuvia, joissa ihmisiä ei näkynyt lainkaan. Tässä tutkimuksessa käsitelen kuitenkin miestä osana lehden kuvitusta, joten nämä kuvat eivät kuulu lähdeaineistooni. On kuitenkin hyvä muistaa, että luontoa romantisoitiin ja sen kauneutta

Kuva 13. Metsästys ja kalastus 1.11.1923, 8. "Tuolta oikealta näkyi kosken niska, missä veden kalteva pinta sielänä kuin lasi yhä kiihtyvällä vauhdilla ja yltyvällä voimalla liikkui alaspäin." Mies keskellä oikealla.

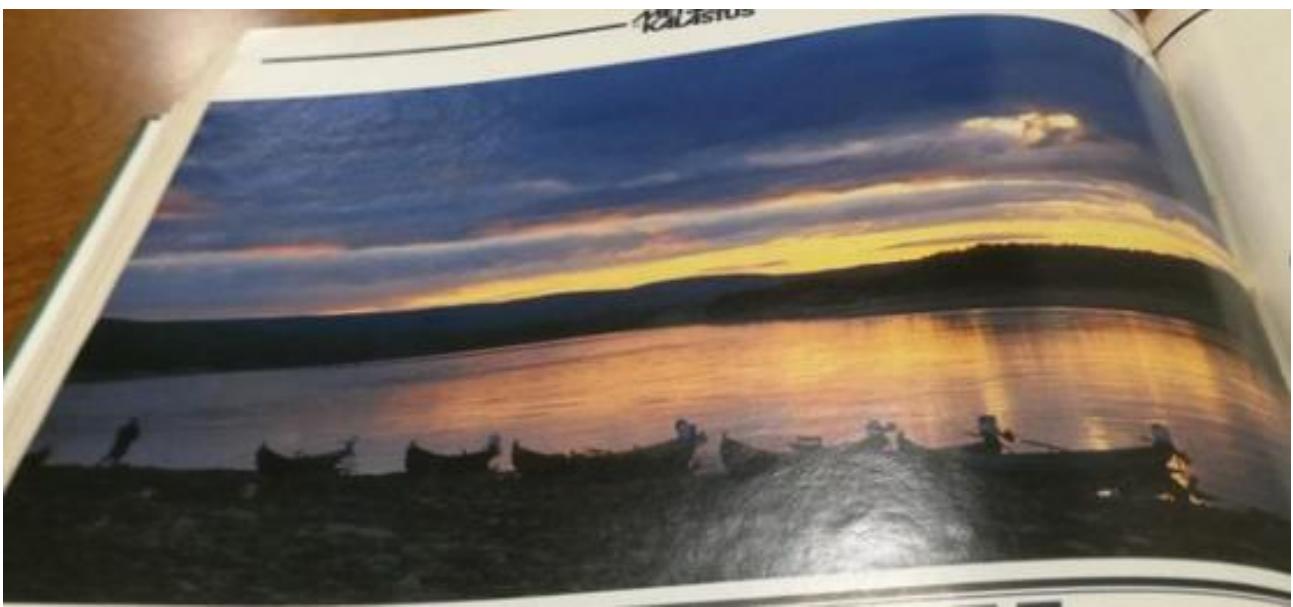
hämmästeltiin silloinkin, ja etenkin silloin, kun kuvassa ei ollut ihmisiä.

20-luvulla maisemakuvat, joissa mies oli osana taustaa, olivat harvassa. Noin puolessa näistä kuvista miehellä oli jokin aktiivinen rooli valokuvan havainnollistajana. Usein mies oli joko osoittamassa kädellä jotakin maiseman keskeistä tarkastelun kohdetta (ks. kuva 13) tai havainnollistamassa jonkin luonnossa sijaitsevan objektin kokoa seisomalla tämän vieressä. Muissa maisemakuvissa miehet olivat poikkeuksetta kalassa. Näiden kuvien teksteissä

kuvattiinkin aina kyseistä kalapaikkaa ja sieltä saatavia kalalajeja suoranaisesti maiseman kauneuteen tai itse luontoon keskittymättä.

80-luvulla maisemakuvat olivat lisääntyneet ja niiden tyyli oli muuttunut runsaasti. Kuva 14 on tyypillinen 80-luvun maisemakuva, jossa mies on osana taustaa ja maisema selkeästi keskiössä. Ajalleen tyypillisesti näissä kuvissa ei usein ollut kuvatekstiä, sillä niiden tehtävä ei ollut havainnollistaa lukijalle mitään 20-luvun maisemakuvien tavoin. Nämä kuvat vaikuttavat olevan puhtaasti tunnelman luoja.

Mies on kuvassa 14 toiminnallinen, mutta hänet kuvataan toimijuudestaan huolimatta osana maisemaa. Tätä tehostaa se, että mies havaitaan vain siluetin kautta. Tämä on 80-luvun maisemakuville tyypillistä ja korostaa niiden maisemallista ja tunnelmaa luovaa tehtävää lehden

Kuva 14. Metsästys ja kalastus 1.9.1985. Ei kuvatekstiä. Mies vasemmassa reunassa.

kuvituksessa. Siluetit vievät huomion pois kuvissa esiintyvistä ihmisistä, kiinnittäen huomion vahvemmin itse maisemaan. Eliminoimalla yksityiskohdat siitä, mihin huomiota ei haluta kiinnitettävän, ne ohjaavat tarkastelijan mielenkiinnon siihen, mitä hänen halutaan tarkastelevan. Samalla kuvan mies sulautuu osaksi tätä maisemaa, ja on ikään kuin yhtä sen kanssa. Tämä eroaa 20-luvun maisemakuvista huomattavasti. Tuon ajan kuvissa ei ollut lainkaan ihmisiä sisältäviä, puhtaasti maisemallisia valokuvia 80-luvun tavoin. Kuvilla oli aina jokin käytännöllisempi tarkoitus, joko kalapaikan kuvaajana tai jonkin luonnon muodostelman havainnollistajana. Tämä 80-luvun ”mies osana maisemaa”-ilmiö vaikuttaa olevan osa muissakin valokuvatyypeissä havaittua hallitsevuudesta luopumisen trendiä.

Toiminnatonta luonnossa oleskelua esittävät kuvat esittävät 20-luvulla lähinnä lepotauolla olevia metsästäjiä tai ovat potretteja kuuluisista erämiehistä. Yhteistä monille näistä kuvista on muillekin kuvatyypeille ominainen vakavuus ja poseeraaminen. Luonnossa olemisesta huokuu kuitenkin myös tietynlainen rentous, sillä kaikki kuvat eivät suinkaan ole täysin ilmeettömiä. Varsinkin lepotaukoja esittävät kuvat ovat ajoittain jopa yllättävän ilmeikkäitä ja humoristisia. Ilmeikkäät luonnossa oleskelua esittävät kuvat ovat poikkeuksetta metsästys- ja kalastusporukoiden lepoetkiä, jolloin näiden kuvien poikkeuksellista ilmeikkyyttä selittää homososiaalisissa ryhmissä usein vallitseva vapautuneisuus.

80-luvun toiminnatonta luonnossa oleskelua esittävät valokuvat näyttävät luonnon usein rentoutumiseen ja itsepohdiskeluun soveltuvana, jopa meditatiivisena ympäristönä. Näissä kuvissa esiintyvien miesten katse on usein suunnattu kaukaisuuteen 80-luvun maisemakuvien tavoin. Erona on kuvan asettelu, jossa maisemaa katsova mies on asetettu kuvaa määritteleväksi elementiksi. Samat hallitsevuudesta luopumisen ja luontoon sulautumisen teemat, jotka määrittivät 80-luvun maisemakuvia pätevät kuitenkin myös luonnossa oleskelua esittäviin kuviin.

Rauhallisten ja meditatiivisten kuvien lisäksi 80-luvun luonnossa oleskelua esittäviin kuviin kuului myös jonkin verran käytännöllisempiä, välineiden esittelyyn keskittyneitä kuvia. Näissä kuvissa esitellään yleensä uusimpia eräharrastukseen liittyviä tuotteita kuten takkeja, aseita, rinkkoja ja telttoja. Tuotemerkkejä ei kuitenkaan eritellä, sillä kuvat eivät ole suoria mainoksia. Nämä kuvat kuitenkin heijastavat voimakasta eräharrastukseen liittyvää kaupallistumista ja materialisaatiota. Myös kuvia metsästäjistä koirineen esiintyi jonkin verran. Nämäkin voi kuitenkin mielestäni luokitella välineiden esittelyksi, sillä koira oli loppujen lopuksi lemmikin ominaisuuden lisäksi myös tärkeä työkalu metsästyksessä.

4. Johtopäätökset

Metsästyksen ja kalastuksen -lehtien ihmisiä esittävästä kuvituksesta suurin osa koostuu toimintaa ja saalista kuvaavista valokuvista. Lehden kuvituksen jakautuminen kuvien kohteen perusteella on pysynyt hyvin samanlaisena 20- ja 80-luvuilla. Suurimmat muutokset ovatkin tapahtuneet siinä, miten asiat valokuvissa esitetään, eikä siinä, mitä esitetään. Kvantitatiivisen muutoksen vähäisyys kertoo kuitenkin mielestäni metsästyksen ja kalastusharrastuksen sisällöllisestä jatkuvuudesta.

Perinteiseen miehisyyteen liittyvä hallitsevuus ja sen esittäminen on muuttunut 20- ja 80-lukujen valokuvien välillä huomattavasti. Lähes jokaisen alaryhmän sisällä voidaan huomata miehen hallitsevan roolin murtumiseen viittaavia muutoksia. Erityisesti saaliin esittelykuvissa mies oli vielä 20-luvulla hyvin hallitsevassa positiossa suhteessa saaliiseensa. 80-luvulla erämies on kuitenkin ottanut askeleen taaksepäin, ja kuvan pääasialliseksi kohteeksi on tullut itse saalis saalistajan sijaan. Toisaalta pienempien alaryhmien kuvissa erämies on astunut taaksepäin vielä enemmän. Luonnossa oleskelua ja maisemaa esittävässä kuvissa mies on ajoittain 80-luvulla jopa lähes täysin sulautunut osaksi luontoa ja maisemaa. 20-luvulla miestä ei oikeastaan koskaan syrjäytetty näin totaalisesti kuvan pääasiallisen kohteen tieltä. 20-luvulla miehet sijoitettiin siis 80-lukua harvemmin kuvituksen sivurooleihin.

Aktiivinen toimijuus ja toiminnallisuus ovat pysyneet erämiehen ihanteina niin toiminnallisten kuvien määrän kuin sisällönkin perusteella. Toiminnalliset miehet esitetään aivan yhtä vakavia ja keskittyneinä sekä 20- että 80-luvuilla. Visuaalisen representaation kannalta eroa aiheutti kuitenkin valokuvaustekniikan 20-luvulle asettamat rajoitukset. Liikkeen kuvaaminen oli vaikeaa, minkä vuoksi 80-luvun toiminnallisen erämiehen ihanne vaikuttaa helposti toiminnaltaan 20-luvun

vertailukohtaa intensiivisemmältä. Vauhdikkaimpien kuvien toisteisuus ja toiminnalliset kuvatekstit osoittavat kuitenkin, ettei toiminnallisuuden ihailu ole lisääntynyt ainakaan huomattavasti.

Isyyden ja isä-poika-suhteiden esiintyminen oli yllättävän harvaa sekä 20- että 80-luvuilla. Ainakaan kuvituksen tasolla lapsia ja heidän isiään ei ole kuvattu juuri lainkaan. Lapset olivat useammin itsenäisinä toimijoina valokuvien kohteena, mikä saa miettimään, voisiko isyyden näkymisen vähäisyyden takana olla isä-poika-kokemusten kahdenkeskinen luonne. Tällöin kuvaajan vastuu jää usein isälle ja näin hän itse rajautuu kuvan ulkopuolelle. Isyyden kuvaamisen vähäisyys jää kuitenkin tämän tutkimuksen osalta mysteeriksi.

Erätoimintaan liittyvät porukat osoittautuivat kuvituksen perusteella sekä 20- että 80-luvuilla äärimmäisen homososiaalisiksi yhteisöiksi. Naisille näissä porukoissa ei riittänyt tilaa. Naisten asema metsästys- ja kalastusharrastusten parissa on kuitenkin kehittynyt tästä huolimatta paljon. Vielä 20-luvulla naisella ei ollut paikkaa miesten hallitsemassa harrastuksessa ja harvoin yrittäneisiin suhtauduttiin vähätellen. 80-luvulla saalistavat naiset kuvattiin miesten kanssa kohtuullisen yhdenvertaisina eräharrastajina. Tällaisissa tapauksissa naiset kuvattiin perinteisen miehen ominaisuuksia ilmentävinä toimijoina, eikä heidän kuvaamistapansa eronnut miesten kuvaamisesta muiden kuin kuvatekstien tasolla. 80-luvulla naisia esittäviä valokuvia oli yhä todella pieni osa kuvituksesta, mutta tämä selittyy eräharrastuksen yleisellä sukupuolisella painottuneisuudella. Naisten käsittelyn ja inklusion muutokseen olisi ollut mielenkiintoista paneutua tarkemminkin. Näenkin tässä paljon potentiaalia jatkotutkimukselle.

80-luvun erämiehen representaatioissa etenkin ulkomaiden tarjoamia metsästys- ja kalastuskokemuksia esittävät valokuvat havainnollistavat 20-luvun jälkeen tapahtunutta siirtymää kohti modernia miehisyyttä. Lomamatkojen ja erityisten metsästys- ja kalastusmatkojen yhteydessä saalistustoimintaa harrastavat suomalaisturistit kiteyttävät hyvin muutoksen kohti tilaa, jossa luonto on elinympäristön sijaan ”jokin tuolla jossain” josta nauttia vapaa-ajalla. Samalla luonto näyttäytyy näissä kuvissa ympäristönä, jossa kaupungistunut mies pyrkii todistamaan ja testaamaan omaa miehisyyttään. Tämä moderni miehisyyteen liitetty ilmiö ei kuitenkaan ollut läsnä vain 80-luvulla. Moni 20-luvun korkeasti koulutettu kaupunkilaismies harrasti aktiivisesti metsästystä ja kalastusta ja heidät kuvattiin usein erittäin runsaiden saaliiden kanssa.

Siirtymä kohti modernia, pehmeämpää miehisyyttä oli nähtävissä myös tavallisissa Suomessa otetuissa valokuvissa. Saaliin esittelykuvissa tunteiden näkyminen lisääntyi 50 vuodessa huomattavasti ja ilmeikkyydestä tuli uusi normi. Onnistuneiden kalamiesten kasvoilta paistaa 80-

luvun kuvissa usein aito ylpeys omasta onnistumisesta, mikä viestii luonnon merkityksen muuttuneen kohti modernin miehen toimintaympäristöä. Saalistamisen miehisenä haasteena kokeva mies on oletusarvoisesti onnistumisesta iloisempi ja yllättyneempi kuin saalistamiseen tottuneempi metsässä tai maaseudulla asuva mies.

Modernin ihmisen silmään miespuolisen eräharrastajan kuvaus on muuttunut luonnon aktiivisesta hyödyntäjästä ja hyväksikäyttäjistä kohti luonnon uusiutumiskyvyn paremmin tiedostavaa, luonnosta kestävästi ja ennen kaikkea kohtuullisesti nauttivaa toimijaa. Vaikka tämä tavoite oli ainakin teoreettisesti sama jo 1900-luvun alussa, on hoitotoiminnan ja saalistuksen käytäntöjen muutos ja tiedon lisääntyminen saanut tuon ajan toiminnan näyttämään varsin vastuuttomalta. Vastuullisuus näyttääkin tämän tutkimuksen valossa olevan vasta 80-luvun eräharrastajalle kehittynyt piirre. Ei ole kuitenkaan mielestäni perusteltua näin lievin perustein syyttää 1900-luvun alun eräharrastajia vastuuttomuudesta. Vastuullisuuden mittapaalut ovat yksinkertaisesti siirtyneet ja muuttaneet muotoaan ajan kuluessa ja tiedon kasvaessa. Itse näenkin muutoksen erityisesti positiivisena kulkuna kohti tilannetta, jossa eräharrastajat ovat entistä tietoisempia siitä, miten eräharrastusten jatkuvuutta on mahdollista pitää yllä. Näen myös miehisyiden murroksen osana tätä kehitystä. Pehmeämpi, moderni miehisyys on yhteensopivampaa modernin ympäristöajattelun kanssa.

Lähteet ja kirjallisuus

Painetut lähteet

Metsästys ja kalastus, 1920–1929, 1.10.1980, 1.6.1981, 1.3.1982, 1.11.1983, 1.12.1984, 1.9.1985, 1.4.1986, 1.2.1987, 1.7.1988, 1.11.1989

Tutkimuskirjallisuus

Allister, Mark, *Eco-Man: New Perspectives on Masculinity and Nature*. University of Virginia Press, 2004.

Gullichsen, Päivi, *Eränkävijän rankat projektit: Mies, luonto ja toiminta erätarinoiden maailmassa*. Kotimaisen kirjallisuuden sivuainetutkielma, Tampereen yliopisto, 1993.

Jokinen, Arto, *Panssaroitu Maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere University Press, 2000.

Jokinen, Arto, *Yhdestä puusta: Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere University Press, 2003.

Kairikko, Juha K. & Huldén, Lena, 'Metsästyksen historiaa'. Teoksessa Malinen, Jere & Väänänen Veli-Matti, *Suomalainen metsästys*. Metsäkustannus Oy, 2006.

Karlsson, Risto, *Kansikuva uusiksi. Kuusikymmentä vuotta elänää ja ihmisiä Yhtyneissä Kuvalehdissä*. Yhtyneet kuvalehdet Oy, 1996.

Markkola, Pirjo & Östman, Ann-Catrin & Lamberg, Marko, *Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia*. Tampere: Vastapaino, 2014.

Metsästys ja Kalastus, mediakortti. Aikakausmedia. Luettu 18.11.2020.

<https://www.mediakortit.fi/mediakortit/metsastys-ja-kalastus/375/#kmt-profiles>

Rose, Gillian, *Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2012.

Tiihonen, Arto, 'Maskuliinisuus, ruumis ja liikunta'. Teoksessa Varto, Juha, *Tanssi, liikunta ja filosofia: Liikunnan filosofian II valtakunnallinen kollokvio 1991*. Tampereen yliopisto, 1992.

Liitteet

Liite 1

	Toiminta	%	Saaliin esittely	%2	Naiset	%3	Lapset	%4	Maisema	%5	porukat	%6	oleminen	%7	muut	%8	Yhteensä
1920	1	50 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	50 %	2
1921	4	20 %	7	35 %	0	0 %	1	5 %	2	10 %	2	10 %	0	0 %	4	20 %	20
1922	5	36 %	4	29 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	7 %	4	29 %	14
1923	11	46 %	5	21 %	1	4 %	0	0 %	1	4 %	1	4 %	4	17 %	1	4 %	24
1924	13	34 %	8	21 %	2	5 %	1	3 %	2	5 %	2	5 %	6	16 %	3	8 %	38
1925	22	41 %	8	15 %	3	6 %	3	6 %	3	6 %	5	9 %	5	9 %	5	9 %	54
1926	25	38 %	14	22 %	4	6 %	0	0 %	2	3 %	5	8 %	7	11 %	8	12 %	65
1927	11	30 %	9	24 %	1	3 %	0	0 %	0	0 %	3	8 %	9	24 %	4	11 %	37
1928	12	33 %	7	19 %	2	6 %	4	11 %	1	3 %	2	6 %	5	14 %	3	8 %	36
1929	9	32 %	5	18 %	5	18 %	1	4 %	1	4 %	0	0 %	2	7 %	5	18 %	28
yht.	113	36 %	67	21 %	18	6 %	10	3 %	12	4 %	20	6 %	39	12 %	38	12 %	318
1980	10	36 %	8	29 %	0	0 %	1	4 %	0	0 %	0	0 %	5	18 %	4	14 %	28
1981	9	43 %	7	33 %	3	14 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	10 %	21
1982	11	32 %	4	12 %	4	12 %	0	0 %	3	9 %	3	9 %	3	9 %	6	18 %	34
1983	9	30 %	8	27 %	2	7 %	0	0 %	1	3 %	1	3 %	4	13 %	5	17 %	30
1984	12	43 %	7	25 %	1	4 %	2	7 %	1	4 %	3	11 %	1	4 %	1	4 %	28
1985	13	36 %	4	11 %	2	6 %	2	6 %	3	8 %	2	6 %	1	3 %	9	25 %	36
1986	12	35 %	4	12 %	8	24 %	1	3 %	0	0 %	1	3 %	0	0 %	8	24 %	34
1987	12	44 %	4	15 %	1	4 %	1	4 %	0	0 %	2	7 %	3	11 %	4	15 %	27
1988	17	32 %	12	23 %	2	4 %	1	2 %	8	15 %	0	0 %	6	11 %	7	13 %	53
1989	17	31 %	27	50 %	2	4 %	0	0 %	2	4 %	1	2 %	2	4 %	3	6 %	54
yht.	122	35 %	85	25 %	25	7 %	8	2 %	18	5 %	13	4 %	25	7 %	49	14 %	345